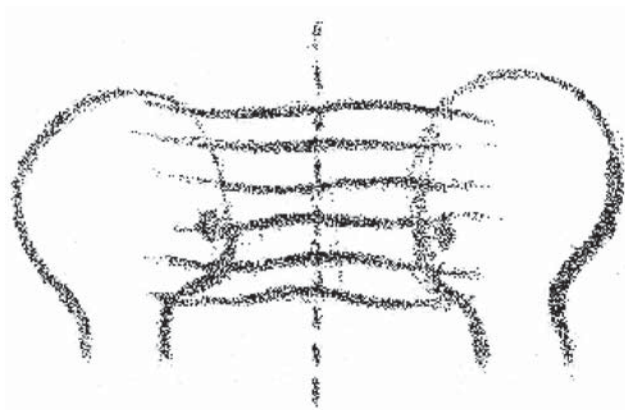

15. konference Člověk a média

Vývoj médií 1989 – 2009 aneb Kam jsme došli?

Centrum Mariapoli, Praha 9 - Vinoř
15. října 2009

Konference se konala ve spolupráci

**HNUTÍ
FOKOLÁRE**
v České
republice

**Konrad
Adenauer
Stiftung**

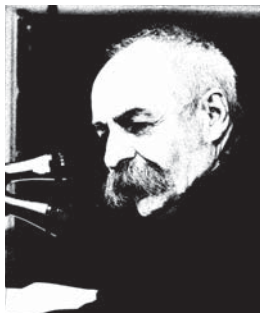
NADAČNÍ FOND **JOSEFA
LUXE**

OBSAH

Hans-Jörg Schmidt: SVOBODA TISKU V NĚMECKU	5
Vladimír Mlynář: ETAPY VÝVOJE ČESKÉ ŽURNALISTIKY PO ROCE 1989	9
Daniel Raus: MÍSTO POŘADŮ S NÁBOŽENSKOU TÉMATIKOU V MÉDIÍCH	15

HANS JÖRG SCHMIDT,
PRAŽSKÝ ZPRAVODAJ DENÍKU „DIE WELT“

V PRAZE PŮSOBÍ OD ROKU 1990.
VE SVÉM PŘÍSPĚVKU SE VĚNOVAL VÝVOJI V OBLASTI
SVOBODY TISKU V NĚMECKU A POROVNÁNÍM TÉTO
OBLASTI SE SITUACÍ V ČR.

SVOBODA TISKU V NĚMECKU

Byl jsem požádán, abych pronesl několik slov o svobodě tisku v Německu, a pokud je to možné, abych také provedl srovnání s Českou republikou. Začal bych dvěma příběhy.

V roce 1989 jsem pracoval v jednom východoněmeckém rádiu, které bylo zaměřeno na mladé lidi. Po pádu Berlínské zdi jsme velmi rychle udělali první společný program s kolegy ze západoberlínského rádia Svobodný Berlín. Když jsme potom během hudební vložky seděli ve studiu, ptali se nás naši západoberlínští kolegové, jak to vypadá se svobodou tisku u nás na Východě. Slyšeli totiž, že u nás se moderátoři posadí před mikrofon s textem, který nečetl žádný vedoucí, což by bylo v Západním Berlíně naprosto nemyslitelné. Náš kolega ze Západního Berlína řekl doslova: „U nás ani není možné, aby v rádiu byla řečena nějaká nadávka, aniž by to šéf odsouhlasil. Každý příspěvek musí nejprve přečíst vedoucí. Náš kolega ze Západního Berlína potom dodal, že by si nepřál, aby taková anarchie, jaká je teď na východě, jednou přešla do celého Německa.“

Druhý příběh se odehrával už v Praze, když přijel do Prahy generální tajemník NATO Manfred Wörner, aby přizval do seвероatlantické aliance také Čechy. V souvislosti s tiskovou konferencí byli západoněmečtí novináři požádáni, aby se odebrali do oddělené místnosti, kde jim člen Wörnerovy delegace řekl, co by se mělo objevit v médiích a co nikoliv. Já jako východoněmecký novinář jsem k tomuto setkání přizván nebyl, což znamenalo, že tehdejší jednotnost Německa ještě nebyla tak úplně stoprocentní. Pak jsem se samozřejmě svého kolegy z ARD zeptal, co od nich delegace pana Wörnera chtěla. Ale když jsem se dozvěděl, že jim delegace v podstatě předepisovala, co se má v médiích objevit, musel jsem se smát. Byl jsem samozřejmě rád, že mně nikdo nic nepředepisuje, a tehdy jsem si pomyslel, jak je východoněmecká svoboda tisku krásná. Já jsem i bez pomoci úředníků pana Wörnera věděl, co bylo na jeho návštěvě důležité.

Nyní se dostávám ke svému pobytu v České republice. Skutečně jsem se zá-

jmem sledoval, jak čeští novináři velmi často používali komentáře západních médií, aby mohli do českých médií přenést názory, které se sami neodvažovali vyjádřit. O tom, jaký strach mají z politiků někteří čeští kolegové, jsem se osobně přesvědčil v předvečer vstupu České republiky do EU. Před jedním vystoupením Václava Klause na Václavském náměstí, kde potom podepisoval jednu svoji knihu, mě česká kolegyně poprosila, abych Klausovi položil jednu otázku. Velice ráda by tuto otázku položila sama, ale pro české žurnalisty byla tato otázka příliš smělá. My němečtí novináři jsme si to mohli dovolit, aniž by se na nás prezident osopil. Že je to pravda, dokazuje také jedna reakce prezidenta Klause při návštěvě rakouského státníka Klestilů na Pražském hradě. Jeden reportér České televize se zeptal prezidenta, jestli také s panem Klestilem mluvili o Benešových dekretech, a Klaus na to reagoval opravdu velmi rozčileně. Nešlo mu o samotnou otázku, ale o to, že ji položil novinář z České televize. Vždytady existovaly pokusy českých politiků ovládat novináře, například Miloš Zeman se o to pokoušel u časopisu Respekt. Strany opoziční smlouvy ODS a ČSSD se snažily podmanit si Českou televizi. Sami znáte jiné příklady a odpor postižených médií. Myslím, že po stávce v České televizi si stát ani strany už nikdy nedovolí takto zakročit proti médiím, zvlášť díky tomu, že tisíce lidí projevilo solidaritu s jejími novináři jak na Václavském náměstí, tak přímo v televizi. Ukázali, jak velice si nyní váží svobody tisku a jak hluboce pocítovali její absenci za komunismu. Kdo se zasazuje o svobodu tisku, ten bude vždy obhajovat svobodu a demokracii.

Vraťme se ale ke svobodě tisku v Německu, která ze státní strany není příliš

ohrožena. Pokud v Německu někdo poruší redakční tajemství, tak se tomu začne věnovat ústavní soud – tak tomu bylo i před 40 lety, když bezpečnostní složky přepadly časopis Der Spiegel a uvěznily jeho vydavatele Rudolfa Augsteina. I dnes by zasáhl ústavní soud, kdyby někdo porušil svobodu tisku. U příležitosti sporu o karikatury propukla v Německu debata o tom, co je svoboda tisku, co ji chrání. Dohodli jsme se na tom, že svoboda tisku je jako obrovská široká řeka, a ne všechno, co v ní plave, je čisté, a ne všechno, co v ní plave, má cenu. Svoboda tisku platí pro články, které jsou cenné i bezcenné. Svoboda tisku se vztahuje na slušné fotografie i na pohoršující fotografie. Vztahuje se také na normální, anebo provokativní karikatury, a také na ty novináře, kteří nejednají zrovna tak, jak bychom od nich očekávali. Svoboda tisku zde není jenom pro vynikající produkty nebo novináře. Svoboda tisku nerozlišuje podle kvality a také nesmí, protože ten, kdo by rozlišoval nebo vynášel soudy o kvalitě, by potom mohl svobodu tisku udílet nebo odnímat v závislosti na své vůli a svém citu. To, co je pro soudce nezávislost, je pro novináře svoboda tisku. To je v podstatě základ jeho povolání. Tak, jako není možná dobrá justice bez svobody a bez nezávislosti, tak není možná dobrá novinařina bez svobody tisku. To ale samozřejmě předpokládá, že novináři chápou svobodu také jako zodpovědnost. Svoboda tisku v Německu není tolik ohrožována státními úřady, jako tiskem samotným. Horší, než snahy státu spoutat novináře, jsou duchovní pouta, která si ukládají sami novináři. Opravdu žalostné je propojení mezi novinařinou a PR agenturami. Žalostné je také propojení žurnalistiky, politiky a ekonomiky. A také je

žalostná skutečnost, že mnozí novináři se stali prodlouženou rukou různých lobbistů. Respekt veřejnosti k novinářům klesá a také samozřejmě klesá vědomí toho, jak cenná je svoboda tisku. To je také jeden z důvodů, proč přibývají státní prohlídky různých redakcí a soukromých bytů novinářů, aniž by se proti tomu postavila veřejnost. Mnohem horší než státní zástupci či policisté, kteří poslouchají telefonáty žurnalistů, jsou ředitelé médií a různí finanční investoři, kteří proměnili noviny v produkty, vydávající peníze, a kteří si přejí, aby redakce fungovaly ještě mnohem levněji. Ředitelé vydavatelství mluví o novém typu „zuřivého reportéra“, který s laptopem a kamerou je neustále v blízkosti dění a online a je také za všechno zodpovědný. Vedoucí médií také hovoří o tzv. multifunkčním novináři a tvrdí, že časy se změnily. Dnes už ani není čas na to, abychom si po redakční poradě sedli ke kávě a chvíli diskutovali. Místo toho sepisujeme hlášení. Říká se tomu moderní žurnalistika blízka občanům, ale ve skutečnosti jde o propouštění pracovníků a zhoršování pracovních podmínek. Dnes je také velmi těžké věnovat se dlouhodobě jednomu tématu, což ale ohrožuje klíčovou úlohu novinářiny – a tou je odhalování směru vývoje, sbírání a vyhodnocování faktů a šíření názorů. Je tu nebezpečí, že německá žurnalistika začíná být povrchní a málo inteligentní. Vše je způsobeno tím, že zde roste tlak na zvyšování zisků, a na místo novinářů pak nastupují různí asistenti produkce, kteří jsou sice obratní, ale ničemu příliš nerozumí. Na německých redakčních poradách už neexistuje klima, které by bylo přátelské a nakloněné diskuzím. Také to souvisí s těžkou ekonomickou situací a existenčními obavami novinářů, a to už

ani nehovořím o tom, jak zacházejí tyto redakce s novináři ve svobodném povolání, protože jim platí čím dál méně – a oni potom mají sotva čas napsat kvalitní článek. V Německu je celá řada novin, kde stojí v popředí inzerce. V takových redakcích pracuje třeba jenom jeden redaktor, ale přinejmenším tři lidé, kteří celý den telefonují potenciálním klientům a nabízejí jim prostory k inzerci, a jediný redaktor pak píše do zbývajících prostorů. Pokud krátce před redakční uzávěrkou přijde velký inzerát, vyřadí se článek, ať už je dobrý, nebo špatný. V takových novinách nejde o novinářinu, ale samozřejmě o inzerci, která vydělá peníze. V některých německých médiích se přesto občas stane zázrak, kdy svoboda tisku oživne. Je to tehdy, když svoboda tisku ohrozí mocné, politiky nebo podnikatele. Když se objeví nějaký velký skandál, nastává hvězdná hodina novinářiny – ale bohužel takový skandál vydrží jenom chvíli a média nemají dlouhou výdrž. Podobně je tomu v České republice. Sám sebe se ptám, kde jsou české noviny, které se věnují rešerši, kde například skončily peníze či aféry ohledně financování ODS a kont ve Švýcarsku. Už to nikoho nezajímá? Co dělají novináři? Kde jsou ti investigativní novináři? Kam se podělí? Když si investigativní žurnalistika posvítí do temných míst naší společnosti, projeví značnou míru kompetence našich médií. Navzdory těm stížnostem, které jsem tu přednesl, dobří žurnalisté v Německu stále existují – díky Bohu.

Také bych se zde chtěl zmínit o odpovědnosti novinářů za jejich produkty. Je pravda, že svoboda tisku platí i pro špatnou novinářinu, která nemusí usilovat o kvalitu. Mně se občas stává, že čeští novináři citují z článků, které jsem například napsal pro

noviny Die Welt. Obecně je to docela běžné a já samozřejmě očekávám, že budu citován správně. Například Lidové noviny včera citovaly z mého dlouhého článku o Václavu Klausovi a Lisabonské smlouvě. Redaktor buď chtěl napsat velmi ostrý článek proti Klausovi, anebo nebyl střizlivý. Uvedl citát, který nebyl z mého článku, ale velmi ostře útočil na Klause. Samozřejmě to bylo pro mě velmi trapné, protože tam uvedl moje jméno. Navzdory politickému boji se něco takového nesmí dít a s kvalitní novinářinou

to prostě nesouvisí. Nepatří to do takových novin, jako jsou Lidové noviny. Něco takového poškozuje také pověst ostatních novin a dobrých kolegů. Také si toho samozřejmě všimne čtenář, který potom v tyto noviny ztrácí důvěru, a pak se může stát, že až bude ohrožena svoboda tisku, tak se na obranu svých novin nepostaví – a to by byla ztráta nejen pro svobodu tisku, ale i pro demokracii.

(Přepis mluveného slova)

**VLADIMÍR MLYNÁŘ,
ŠÉFPORADCE PŘEDSEDY VLÁDY JANA FIŠERA**

ZE SVÉ ZKUŠENOSTI NOVINÁŘE A POZDĚJI POLITIKA
ROZDĚLIL UPLYNULÝCH DVACET LET NA NĚKOLIK ETAP.
NÍZKOU KVALITU NOVINÁŘSKÉ PRÁCE VIDÍ MIMO JINÉ
V MALÉM MEDIÁLNÍM TRHU
A V ABSENCI PROFESNÍHO SDRUŽENÍ NOVINÁŘŮ.

ETAPY VÝVOJE ČESKÉ ŽURNALISTIKY PO ROCE 1989

Přišel jsem především z úcty k paní Věře Luxové a z úcty k dílu Josefa Luxe, a přiznám se, že jsem váhal, protože toto téma je pro mě docela složité. Zažil jsem obě strany barikády – mediální i politickou – a celou dobu, co jsem v aktivní politice, jsem se vyhýbal hodnocení médií, protože vím, že čeští politici podléhají zjednodušeným schémátům o špatnosti médií. Dlouhodobě vyznávám svobodu tisku a médií, která je jednou z naprosto základních atributů demokracie. Nicméně vždycky jsem se domníval, že k ní patří také zodpovědnost. To jen na úvod, protože asi tušíte, že budu poměrně kritický.

Připravil jsem si na úvod dvě poznámky k tématu Etapy vývoje české žurnalistiky za posledních 20 let. Snažil jsem se v nich stručně zformulovat, co se za 20 let v české žurnalistice podařilo, odkud a kam se posunula. Současně se chci věnovat nejkritičtějším bodům české žurnalistiky. Vše, co budu říkat, platí na tzv. seriózní média, bulvár nechám stranou, protože si myslím, že bulvár je snad seriózní obchodní artikl,

ale není to, co vás a mě trápí. Bulvár prostě je a existuje všude.

Když jsem se ohlížel 20 let zpátky, tak jsem si rozdělil těch 20 let v české žurnalistice do pěti etap.

První etapou bylo „revoluční nadšení“, které si datuji do revoluční doby, tedy od roku 1989 do roku 1991. Toto období mám spojené s jednou historkou: Když jsme hned po revoluci začínali v Lidových novinách, přijeli podporovat nový svobodný tisk ve Východní Evropě novináři z USA, z New York Times, a přednášeli nám, jak se dělá kvalitní žurnalistika. Hovořili o dvou nezávislých zdrojích a ověřování informací. My jsme tam tak seděli a říkali si, jaké dva nezávislé zdroje? Tak prostě my jsme Občanské fórum a oni jsou komunisti, tak co chcete ověřovat? Byla to éra, kdy jsme měli pravdu s velkým P, a byla to revoluční doba, kdy ti, co do té doby nesměli mluvit, mohli mluvit. Takže to byla doba, kdy český tisk byl v plenkách a teprve se rodil, a o jeho objektivitě nemůže být řeč.

Pak nastala druhá etapa české žurnalistiky. Řadím ji někam od roku 1991 do roku 1993 a nazval bych ji „servilní podpora nového režimu“. Také jsem byl jeden z těch, kteří k tomu přikládali významná polínka v Respektu, a myslím, že Josef Lux byl jeden z těch, kteří to nespravedlivě schytávali od nás aktivistických novinářů. Byla to doba, kdy drtivá většina médií podporovala nový kurz ekonomické reformy, zosobněně Václavem Klausem, a média byla v podstatě velmi servilní. Každý, kdo byl proti novému trendu, to od nich velmi tvrdě schytl a bylo velmi těžké se s nezávislou kritikou prosadit. Myslím, že symbolikou té doby bývaly Tři otázky pro premiéra nebo Minuta s premiérem, které byly v televizi a v rádiu, a v nichž se kladly naprosto servilní otázky předsedovi vlády, který na ně odpovídal prostě to, co chtěl.

Třetí éru řadím do let 1993 – 1995 a nazval bych ji „kritická emancipace české žurnalistiky“. Dnes zpětně bych řekl, že to byla prozatím asi nejlepší éra. Myslím, že to byla doba, kdy novináři začali mít od vlády kritický odstup. Byla to ale současně i doba, kdy se problémy ještě popisovaly do hloubky. Možná, že si tu dobu idealizují, ale s odstupem ji považují za dobu, která byla nejlepší, protože tu byl ještě étos porevolučních časů. O něco šlo, noviny ještě nebyly čistý byznys a přitom se v nich začínal už prosazovat samostatný kritický duch.

Pak přišla doba, kterou pracovně nazývám „bulvarizace“ a datuji ji k nástupu televize Nova. Naprosto přitom chápu, že média jsou obchodní artikl a že se to tak muselo stát. Myslím, že tu svoji roli hrál zejména trend prodeje médií do zahraničních rukou, a když na trh vstoupila TV NOVA, převrátila pak celé vnímání. Velkou

odpovědnost za to má osobnost Vladimíra Železného, který je velmi inteligentní, velmi schopný manipulátor, člověk který z toho dokázal vytěžit byznysové maximum. K efektu převodu médií do zahraničních rukou řeknu myšlenku, kterou jsem někde slyšel a kterou považuji za velmi zajímavou. Není vůbec problém, že většina českých tištěných médií patří německým koncernům, s tím žádný problém nemám. Problém je v tom, že tito zahraniční majitelé logicky české noviny nečtou. Doma by noviny četli a trápilo by je, jestliže by jim ve společnosti lidé z jejich sociální vrstvy říkali: „Prosím tě, co to ty tvoje noviny píší?“ Takové věci by pak u nich doma nenechali projít, vystupovali by jako odpovědní vydavatelé. U nás se tohle ale nemůže stát. U nás zahraniční majitelé hledí na noviny jako na výrobu sodovky nebo čokoliv jiného, co prostě produkuje peníze, jednoduše proto, že ty noviny nečtou. Setkal jsem se s tím i sám, když Respekt v určité období patřil Mladé frontě a musel jsem komunikovat s německými majiteli. Management MFD přitom nemohl postupovat jinak, měl své byznysové úkoly. Snažili jsme se s majiteli v Německu komunikovat a doručit jim zprávu, že čísla jsou sice důležitá, každé noviny si na sebe musejí vydělat, ale že také mají ještě i jiné úkoly: obranu nějakých hodnot a principů. Skončilo to ale tím, že si nakonec náš emisar Karel Schwarzenberg Respekt koupil sám. Čili: nejde mi o to, že majitelé jsou zahraniční – mám rád zahraniční kapitál a myslím si, že je dobře, když sem přichází a přináší důležitou ekonomickou nezávislost médií – ale lituji toho, že zahraniční kapitál hledí na média jako na čistý byznys. Myslím, že to je jedna z příčin stavu, v kterém nyní jsme.

Pátý vývojový úsek českých médií datuji od roku 2002 k dnešku a nazývám ho „flashovitosť“. Spojuji to s nástupem internetu a internetových médií. Je to situace, kdy se rychlost stává hlavní hodnotou médií, a kdy je díky tomu zjednodušování a zkratkovitost (a to až na neúnosnou mez) naprosto standardním postupem. Tento trend je o to horší, že na obrazovku počítače se toho vejde méně než na stránku novin, takže flashovitosť zpráv zachytíme už při prvním náhledu.

Z toho co říkám asi cítíte, že moje hodnocení české žurnalistiky není příliš pozitivní. Jsem ještě z generace, kdy jsme se učili, že profesí žurnalisty je šíření informací, tedy skutečností. Hezky to kdysi někdo řekl, že „noviny by neměly psát o události tak, že nějaký politik řekl, že něco udělá, ale měly to napsat, až to udělá!“ To, že někdo řekne, že se něco udělá, ještě neznamená, že se to pak opravdu stalo. Zaznamenávám určitý posun od toho, že se událost stala, k tomu, že někdo něco řekl. Po desetiletí bylo přitom tradičním úkolem žurnalistiky šíření informací. V posledních 20 až 30 letech k tomu přibývá trend, kterému se říká infoentertainment (info zábava), tedy zábavná žurnalistika či bulvarizace. Zpravodajství už není sdělování skutečnosti a přinášení informací, ale zábava.

Obecně navíc platí, že každé komunikační médium vytváří umělý svět; Václav Bělohradský tomu říká „mezisvět“. Člověk dříve dosáhl svou zkušeností na to, co viděl, tedy za humna svého statku, někteří došli do města a někteří slyšeli vyprávět o nějakém městě, ale slyšeli to vyprávět od lidí, kteří v tom městě byli. To zbylé byly legendy, které se braly jako legendy. Mo-

derní média, rádia, televize a internet do absolutní míry vytvářejí pocit, že víte, co se děje v Súdánu, protože jste to viděli v televizi, nebo jste o tom něco četli. To je přirozená vlastnost člověka. Ale pokud někdo z vás byl v Súdánu, tak ví, že nevíme takřka nic o tom, co se tam skutečně odehrává. My víme pouze to, co novináři, kteří přijeli do Súdánu zprostředkovali. Je totiž pravda, že při vnímání média člověk získává pocit, jakoby sám udělal osobní zkušenost – to je mimochodem odbočka k rozporu mezi skutečnou a virtuální realitou, kterou si člověk uvědomí, když vstoupí do české politiky, lhostejno zda byl předtím novinářem nebo čímkoliv. Zjistí, jak moc se realita liší od mediálního obrazu. To je naprosto nesdělitelný fakt. Tak velká je to propast a pro každého šok. Poctivě vám to řekne každý, ať už přešel z komunální politiky nebo byl novinářem jako já, nebo se jen prostě stal úředníkem a vidí do některých věcí.

Takže myslím, že v médiích je systémově skryto nebezpečí virtuálního světa, a tedy manipulace – je to tam definičně skryto. S moderními technologiemi toto riziko stoupá, protože tyto nástroje intenzitu komunikace ještě stupňují. Téma odpovědnosti za zprostředkování informací je tím stále větší. Za 1. republiky, když někdo napsal v Národních listech nějakou hloupost, tak její dopad byl milionkrát menší, než když moderátor televize něco udělá špatně. Národní listy si přečetlo třeba jen 20 tisíc lidí, kdežto v televizi to vidí miliony. Navíc tím, že to vidí, mají onen pocit, že to tak skutečně je! Flashovitosť v mediálních celosvětových trendech také upozaduje odpovědnost. V situaci, kdy je Paris Hilton celebritou, asi všichni cítíme, že to už se světem není tak úplně v pořádku. Ona je totiž vlastně

autoritou pro to, jakou kabelku si -náctiletí mají kupovat.

Uvedu příklad z poslední doby na téma virtualizace, jak to v českých médiích dnes funguje: Premiér Fischer před třemi týdny, když bylo jisté, že volby nebudou, vystoupil s prohlášením, že považuje za důležité, aby si jeho vláda obnovila mandát. My jsme slova tohoto prohlášení velmi vážili. Večer jsem si pustil Českou televizi a tam jsem slyšel redaktora ve zprávách, jak říká, že premiér Fischer trvá na tom, aby jeho vláda požádala o důvěru! Rozzlobil jsem se a spojil se s jedním redaktorem, kterého znám dlouhá léta, a řekl jsem mu: „Zblázneli jste se?“ A on mi odpověděl: „No vždyť jste to říkali.“ Já na to: „Ne, premiér řekl, že chce obnovit mandát.“ A on: „A co to je jiné?“ Řekl jsem mu: „V tom to právě je. Dobré médium má říct – premiér dnes požádal o obnovení mandátu. A protože 99% diváků neví, co to je, má být k dispozici k tomu komentátor nebo analytik, který o tom něco ví a který by měl říct: je to možnost, že buď požádá o hlasování o důvěře, nebo mu politické strany vysloví nějakou hlubší podporu nějakou deklarací, nebo to spojí s hlasováním o důvěře s nějakým zákonem. Každopádně, když premiér použil toto slovo, tak si nechává volné pole působnosti, protože kdyby chtěl hlasování o důvěře, tak řekne, že chce hlasovat o důvěře. Čili má tam být někdo, kdo to vyloží. Tolik příklad.

To, co se dnes často děje, tedy zkratkovitá manipulace, je důvodem rozčarování a mediální barikády mezi politiky a novináři. Čeští novináři většinou interpretují skutečnost, tak jak oni tomu rozumí – a z toho pak vznikají neuvěřitelné věci! Protože co se stane, když se interpretuje, že premiér požádal

o hlasování o důvěře? Vyjde komentář o tom, že premiér je zbabělec, že nakonec nepožádal o hlasování o důvěře přesto, že to řekl. Jenomže on to nikdy neřekl, protože věděl, co říká! Protože komentátoři si ale většinou nestudují zdroj, a až na výjimky, spíše sledují druhý den noviny, kde píšou, že premiér řekl, že bude žádat o hlasování o důvěře a on to za tři týdny neudělá, tak napíšou zdrcující komentář, jak premiér nedodržuje vlastní předsevzetí. Já to říkám pouze jako příklad. Vede to ale v důsledku k tomu, že má-li politik slabé nervy, reaguje pak jako bývalý pan premiér Topolánek. Když má kachnů žaludek, tak reaguje jako Miloš Zeman nebo Paroubek. Když je to slušný člověk, tak ho to prostě musí začít ničit, protože v tom se nedá normálním způsobem existovat.

Dalším problémem našich medií je, že chod samotného státu je nesmírně složitá věc, tak nepřehledná, že tomu nerozumí ani politici, kteří jsou placeni, dokonce ani poslanci. Vyznat se v těch procesech je strašně složité. Redakce jsou malé. Reportér jeden den píše zprávu o tom, druhý den o onom. V redakcích nejsou profesionálové, kteří by se zabývali několika různými obory a rozuměli věcem tak, aby mohli být pro politiky partnery. A úřední agendy jsou někdy opravdu tak složité, že přeložit to do srozumitelného jazyka dokáže pouze člověk, který tomu skutečně rozumí. Čeští novináři prostě těm věcem nerozumí.

A dále: máme strašně malý trh. Jsme malá země – 10 milionů lidí je málo. Někde jsem četl statistiku, že seriózní kvalitní noviny kupuje jen 7% populace. Jenže 7% z 10 milionů je absolutně příliš malé číslo. Abso-

lutně je 7% v Německu nebo i v Polsku více, a proto platí teze, že čím menší mediální trh, tím méně kvalitní média, protože lidí, kteří mají zájem o kvalitu, je v absolutním čísle málo na to, aby to média uživilo. A skutečnost, že třeba u nás téměř neexistují kvalitní noviny, celkově snižuje všeobecnou profesní úroveň. V Británii, Německu máte nesporně jedny, dvoje seriózní noviny, které zvedají laťku těm ostatním, dokonce i bulvárním, takže průměr je mnohem vyš. U nás, podle mě, žádné noviny, které by se mohly měřit s Financial Times nebo s Frankfurter Allgemeine nejsou. Už to vždycky vypadá, že to budou Hospodářské noviny, a pak zase ne. Dobří lidé se přesouvají do Lidových novin. Když jsem byl šéfredaktor Respektu, tak se mě lidé ptali, jaké doporučuji denní noviny, a já říkal, že v Česku je dobrých novinářů všehovšudy na jeden dobrý deník, ale museli by se soustředit tak ze sedmera novin a televize. To se nikdy nestane, protože na to nikdo nemá peníze.

Konečně nemáme starší žurnalistickou generaci. My tu řešíme fatální generační propad toho, že tu nejsou novinářské autority. Tady nejsou lidé, kteří by žurnalistiku dělali celý život, kteří by byli autoritou a vzorem pro mladé začínající novináře. Je to klasický problém osmašedesátníků. Například Jiří Hanák v Právu je starší generace, ale je to fejetonista, rozhodně není klasický zpravodajec, který by prošel všemi žánry. Když se podíváte na to, kdo je dnes v managementu novin, tak to jsou lidé mojí generace – 40 až 45 let. To není normální. V zahraničí nebo v USA jsou šéfredaktoři zkušené starší lidé. Když se podíváte na zpravodaje, čekají v hrozně na konec jednání vlády, tak máte pocit, že vidíte dvacetileté děti. Tady ve 23, 24, 25 letech se redakce nebojí tyto lidi po-

slat na tiskovku s premiérem – a výsledek vypadá podle toho.

Poslední velmi vážná věc je ta, že nemáme samosprávnou novinářskou organizaci. Dnešní Syndikát novinářů je zbytečná organizace, bez jakékoliv autority. Za celou novinářskou kariéru jsem nenarazil ani na jednoho novináře, který by byl skutečně jeho členem a Syndikát novinářů se vždy vynořil jen tehdy, když šlo o nějaký tiskový zákon. Není tu prostě relevantní profesní organizace, která by mohla vést interní diskusi mezi žurnalisty o kvalitě jejich práce, dělat nějakou autoritu. Není tu autorita, aby v případě, kdyby někdo přesáhl etickou mez, se už v seriózních médiích neuchytil. Řeknu příklad: před volbami v roce 2002 vyšel v Playboy články o mé politické soupeřce Haně Marvanové a jejich sexuálních partnerech. Byla to klasická špína, iniciovaná jednou politickou stranou. Autorem článku byl pan Korecký. Nebyl sám – druhý byl Lukáš Dolanský. Když to prasklo, byli oba vyhozeni z Lidových novin. Dnes je pan Korecký respektovaným komentátorem časopisu Týden a v České televizi komentuje českou politickou scénu v pořadu 168 hodin. A dělá to způsobem, který je podle mne naprosto nevkusný. Prostě tu chybí profesní etická organizace, která by dala člověku nálepku za to, že je za etickou hranou seriózní profese, a on by musel skončit v bulváru anebo si hledat jinou práci. Myslím, že by to tak mělo být, a považuji za velký problém, že novináři nemají takovouto organizaci. Tohle si musí dělat novináři sami, to nemůže dělat stát, nemůžou to dělat politici, nemůže to dělat nikdo jiný než novináři sami, a je hrozná škoda, že ani o tom nevedou debatu.

Na závěr bych chtěl říct, že česká žurnalistika, když se ohlédneme 20 let zpět, nepochybně technologicky kopíruje vývoj, který je v západním světě – rychlost, flashovitost, internet, televize, zkracování zpráv – to jsou globální trendy. V Čechách to má svá specifika, daná malostí trhu, přerušením historické kontinuity. Jsme v přeneseném slova smyslu na poušti teprve 20 let. Není to ještě 40 let! Jsme teprve v situaci, kdy všichni pochybují zda útek z otroctví byl dobře a přetavují zlato na to, aby se klaněli teleti. V tomto jsme prostě uprostřed pouště. Málokdy si to člověk uvědomuje, ale je to tak. Myslím si, že česká média globálně neinterpretují fakta, neposkytují informace, ale předkládají to, z čeho vzniká skutečně absolutní virtualizace. Rychlost, která je zoufalá, směřuje k tomu, že povrchnost vede ke zjednodušení, která jsou naprosto neúnosná.

A výhled není moc optimistický, a já se přiznám, že pro českou republiku nejsem do budoucna optimista, co se týče médií. Myslím si, že bude ještě dlouho trvat než

se média z té klesající tendence dostanou. Jistá naděje do budoucna je ta, že v USA, které jsou jakási „Mekka svobodné žurnalistiky“, se trendy začínají do jisté míry otáčet v tom smyslu, že seriózní noviny typu New York Times nebo Washington Post, když si je dnes otevřete, mají poměrně velké, rozsáhlé texty, které jdou do hloubky daných problémů. Tohle v českých novinách prostě nevidíte. V českých novinách vidíte ty tzv. „dvojáky“, které nejsou ani zpráva, ani hlubší informace o problému – je to něco mezi. Zatímco seriózní americká média jdou směrem k tomu, že něco vydávají s rychlostí, ale evidentně směřují k tomu, že rychlé flashovité zprávy budeme mít v elektronických médiích, zatímco tištěné printy se budou orientovat na seriózní, rozsáhlejší texty. Jestli bude platit i nadále, že Amerika je v médiích takřkakajíc napřed před Evropou, tak jistý důvod k naději máme. Může se stát, že trend dorazí do Evropy, ale myslím, že v Čechách nás ještě čeká dlouhá cesta pouští.

(Přepis mluveného slova)

**DANIEL RAUS,
ČESKÝ ROZHLAS 6**

PŮSOBIL JAKO BRATISLAVSKÝ DOPISOVATEL RÁDIA
SVOBODNÁ EVROPA, POZDĚJI V JEHO SLOVENSKÉ REDAKCI
V PRAZE. V SOUČASNÉ DOBĚ VEDE REDAKCI NÁBOŽENSKÉHO
VYSÍLÁNÍ A HOVOŘIL MIMO JINÉ. O OTÁZCE ZÁJMU
ČI NEZÁJMU O POŘADY S NÁBOŽENSKOU TÉMATIKOU
A PŘÍSTUPU NOVINÁŘE K TÉTO PROBLEMATICE.

MÍSTO POŘADŮ S NÁBOŽENSKOU TÉMATIKOU V MÉDIÍCH

Zastávám stejný názor jako Vladimír Mlynář. Je důležité, aby jednotlivé generace novinářů pracovaly společně, protože novinářské řemeslo není věc, kterou se člověk naučí ve škole. Není to věc, kterou si člověk nastuduje z nějakého manuálu, a tím pádem se stane novinářem. Je to jako stará řemesla, která se dědila z otce na syna a učila se tak, že generace pracovaly spolu, čímž se fortel dostával do krve mladší generace. V tomto tedy souhlasím s Vladimírem Mlynářem.

Chci vám říct vtip, který pochází z dob totality za komunismu, a je o novinářích: „Konaly se sportovní hry – USA proti SSSR – a Američani vyhráli nad Sovětským svazem. Druhý den moskevská Pravda napsala článek, ve kterém bylo napsáno: Sovětský tým po velmi vynikajícím výkonu skončil na cenném druhém místě, Američani po velmi slabém výkonu skončili předposlední.“ Tento vtip se mi líbí, protože ilustruje rozdíl mezi propagandou a informací. Propaganda je

podřízení toho, co se píše, nějakému cíli. Informace je nezávislá, svobodná, a to, co se stane, se jenom pojmenuje. Slovo „pojmenuje“ je zde velmi důležité.

V čase Svobodné Evropy, kdy jsme propadali nejhlubšímu zoufalství, jsem dlouho pracoval pro její slovenskou redakci. V dobách „mečiarismu“ jsme podnikali cosi jako spanilé jízdy, kdy jsme vyrazili do některých slovenských měst, a tam jsme diskutovali s obyvateli a s lidmi, kteří se na nás přišli podívat. Snažili jsme se propagovat Svobodnou Evropu a přesvědčit je, aby to vysílání nějakým způsobem zaregistrovali a – pokud možno – nás i poslouchali. Jednou jsme byli v Nitře a místní nás, jak to tak chodí, pozvali večer na pivo. Jeden z nich, který seděl naproti mně a byl lékař, nám říkal: „Víte, já vůbec novinářům nevěřím. A nevěřím jim proto, že v době studií jsem měl kamaráda, který studoval žurnalistiku, a jednou se strašně opil a řekl mi: Víš, já mám zítřka odevzdat ročníkovou práci, která spočívá v tom, že musím napsat článek do

novin. Jak byl v tom podroušeném stavu, tak dodal: A já napíšu článek o tom, že v Austrálii našli hada se dvěma hlavami. "Člověk, který proti mně seděl u stolu, to bral prý jako slova opilého studenta, ale potom si koupil Mladý svět, kde byla rubrika „Zajímavosti ze světa“ a našel tam, že „Australští vědci objevili hada se dvěma hlavami“. Od té doby prý nevěří novinářům. Musím říct, že se mu ani nedivím. Je to perfektní příklad toho, že když se řekne „novinář“, představuje to obrovskou množinu, protože každý, kdo umí číst a psát, může být novinář. Ale když hledáte skutečné novináře, tak čím více rostou nároky na kvalitu, tím se ta množina zužuje a zužuje, a potom tam zůstane jenom několik lidí. Jestliže v Sodomě stačilo deset spravedlivých na záchranu města, tak když je v nějaké zemi deset spravedlivých novinářů, je to super.

Chtěl bych říct ještě o sobě, že jsem z generace, která se narodila v komunismu a vystudovala v komunismu. Já jsem studoval optimalizaci a automatizaci, protože i za komunismu jedna plus jedna byly pořád dvě. Lidé jako já šli většinou studovat exaktní vědy, protože tam to vypadalo, že by se dalo možná i dostudovat. Mimochodem, já jsem člověk, který si za komunismu nikdy nekoupil noviny. Nikdy v životě do svých 33 let, kdy padl komunismus, jsem si nekoupil noviny. Nebyl to úplně záměr, spíš bych řekl, že jsem už tehdy cítil neviditelnou ruku trhu a řekl jsem si, že to prostě nebudu podporovat. Současně jsem ale nedokázal číst propagandu. Mě to natolik odpuzovalo, že jsem k tomu nenašel ani ten vztah, že bych mezi řádky hledal něco jiného.

Když potom přišla Sametová revoluce, svezli jsme se po sametu, a jak systém

padl, stal jsem se novinářem jednoduše v první vlně nadšení, o kterém se tu mluvilo. Kdosi řekl, že každé hnutí má tři fáze: První fáze jsou „medové týdny“, druhá fáze je „zlý sen“ a třetí fáze je „realita“. Myslím, že my jsme to perfektně prošli, existovalo období velkého nadšení, kdy jsme měli pocit, že je to už všechno hotovo, všechno je vybojováno. „To je ono!“, křičeli jsme na náměstích, ale potom přišla fáze obrovského vystřízlivění, kdy se objevili všelijací tuneláři, a ukázalo se, z jakých různých stran se dá svoboda zneužít. Platí zásadní pravidlo, že když dáváte svobodu, tak ji musíte dát všem, a ti zlí ji dokážou nejrychleji využít. To tak je vždycky, i když dobro nakonec nějak převládne. Když jsme s několika přáteli viděli, jak se na Slovensku začal šířit nacionalismus, jak se všechno začalo hroutit a bortit, řekli jsme si, že musíme začít něco dělat, a tak jsme založili časopis. Jmenoval se Slovensko dnes, ale vyšlo méně čísel, než je prstů na mých rukou. Byl to docela dobrý časopis, psali jsme do něj celkem zajímavé články. Ale bylo to hrozně naivní, časopis samozřejmě zkrachoval, protože z nadšení se nemohla udržet seriózní novinářská práce. Pochopili jsme, že k tomu, aby novinář mohl existovat, musí mít určité zázemí, musí ho někdo platit, někdo musí financovat všechny aktivity, investovat do toho, co produkuje. Nikdy se nedá oddělit finanční stránka od obsahové. Existují různá veřejnoprávní média, která jsou financována třeba ze státní kasy nebo přes nějaké poplatky, ale pak jsou tam zase jiné tlaky. Vždycky má novinářská práce svůj hardware a software a nikdy se nedá zjednodušit jenom na ten software tak, jak bychom to možná mnohdy chtěli.

Když zkrachoval náš časopis, tak jsem psal do týdeníku, který se jmenoval Domino, ale to také nebylo k uživení. Potom jsem ale dostal zajímavou nabídku pracovat ve Svobodné Evropě, která v té době hledala zpravodaje na Slovensku, mluvčího česky. Takže ačkoliv jsem v té době mluvil s každým slovensky, oprášil jsem svou češtinu a tři roky jsem dělal zpravodaje ze Slovenska. Tahle zkušenost byla zajímavá v tom, že jsem viděl – uvnitř vln, které na Slovensku probíhaly, a čemu se souhrnně říká „mečiarismus“ – jak úžasně se dá zmanipulovat demokracie, jak úžasně se dá manipulovat svoboda tisku, jak úžasně se dají manipulovat skandály. Vladimír Mečiar se tehdy proslavil větou: „Každý škandál trvá iba tri dni.“ A naneštěstí měl pravdu. Jsou skandály, které trvají víc než tři dny, ale to je proto, že někdo je udržuje v chodu. Pro mě bylo takovým zvláštním vystřízlivěním, v jaké velmi těžké pozici byli slovenští novináři. Mečiar udělal nějaký skandál, oni o tom začali psát, a než se konečně dobrali jeho podstaty, byly na světě další dva. S kapacitou, kterou měli, neměli šanci to, co se dělo pořádně rozkrýt. Na druhou stranu, oni se jim ani nevěnovali, protože nový skandál byl vždycky zajímavější než těžká práce na tom, který už nikoho nezajímal. Celá situace na Slovensku tehdy vypadala tak, že Mečiar si dělal, co chtěl, a novináři ho následovali i přesto, že ho část z nich kritizovala, ale nedokázali se mu postavit – bylo velmi těžké se mu postavit. Potom jsem mnoho let pracoval pro Svobodnou Evropu v Česku, ale pro slovenskou redakci.

Chci ztratit pár slov o Svobodné Evropě, protože jsem dodnes jejím obdivovatelem, i když jsem tam pracoval. Mám k ní zvláštní úctu, protože za mého dětství byla sym-

bolem. Můj otec dával anténu na radiátor a ladil Svobodnou Evropu, ale protože jsme bydleli blízko rušičky, signál byl katastrofální a on ho nemohl vyladit. Když se mu podařilo chytit alespoň jednu větu, tak měl pocit vítězství. V tomhle jsem vyrůstal. Měl jsem pocit, že Svobodná Evropa je něco fantastického. Kdyby někdo tehdy řekl, že jednou budu pro Svobodnou Evropu pracovat, a že moje žena bude mluvčí Svobodné Evropy, tak bych ho poslal k psychiatrovi, protože to bylo úplně nepředstavitelné. Potom jsem skutečně pracoval ve Svobodné Evropě a všechno, co jsem se o novinářském řemesle naučil, jsem se naučil tam. Model byl takový, že tam pracovali američtí novináři spolu s východními, vysílalo se do 25 zemí, a nebylo to tak, že jedno by bylo nadřazené druhému. Vysílání vytvářeli spolu. Byl to nesmírně dobrý a zajímavý model. Dlouho trvalo, než Svobodná Evropa někoho vzala jako svého člověka, ale ve chvíli, kdy ho vzala, tak měl úplnou důvěru a mohl psát svobodně. Přestože všechno procházelo redakční kontrolou, tak měl člověk úplnou svobodu vyjadřovat svoje názory, dokonce se očekávalo, že ty názory bude mít, protože klíč k nezávislosti médií je nezávislý novinář, konkrétní člověk. Pokud budete mít nezávislá média, která jsou plná závislých novinářů, tak si můžete na nezávislá média jen hrát. Ve skutečnosti budou závislá, protože myšlení novinářů nebude autonomní. Pokud máte ale nezávislé novináře v nezávislých médiích, tak se vytvoří partnerský vztah s politiky – a to je nesmírně důležitá věc, kterou každá společnost potřebuje. Potřebují to dokonce i politici, kteří tolik nemají rádi nezávislé novináře. Politici se vždycky snaží ovládnout média a média se vždycky snaží podrazit politiky. Tak to je všude na světě a je to základní pravidlo

života, které nezměníme. Důležité ale je, aby vyrůstaly vzory, aby aspoň část novinářů byla politikům partnery, protože politici sami sobě partnery nejsou – oni jsou si většinou rivaly, ale nemají pohled zvenčí – a ten je důležitý pro každou společnost. Takže tolik o Svobodné Evropě.

Když Svobodná Evropa dospěla k závěru, že ve Střední Evropě už je svoboda a nezávislost tisku i ostatních médií a už je tu všechno košer, tak nás propustili, zavřeli východoevropské servery a část Balkánu. Přešel jsem poté do Českého rozhlasu 6, kde jsem komentoval zahraniční politiku a měl jsem skvělý život. Byla to nejlepší léta, protože jsem měl pocit, že zúročuji to, co jsem se naučil, a přitom tempo Českého rozhlasu bylo daleko příjemnější než tempo Svobodné Evropy. Měl jsem pocit bonusu k mému dosavadnímu novinářskému životu. Trvalo to ale jen do chvíle, kdy si mě můj šéf zavolaal do kanceláře a řekl mi: „Chci, aby ses ujal náboženského vysílání Českého rozhlasu“. A já povídám: „No tak to snad nemyslíš vážně.“ V našem rozhlasě totiž máme průzkum toho, co lidé chtějí z rádia slyšet. Jde o 35 položek s klesající tendencí. Nejvíce chtějí slyšet předpověď počasí. Číslo dvě jsou zprávy z regionu, kde žijí. Jako třetí jsou zprávy z České republiky – což je potěšující. Číslo čtyři jsou, pozor, písničky na přání. Až na pátém místě jsou zprávy ze zahraničí. Potom je tu řada všelijakých položek. Zábava je číslo osm, sport je kupodivu číslo 19.. No a potom následuje odpad – rozhlasové hry, pohádky pro děti, četba, povídky, romány. Číslo 34 je poezie, téměř nikdo ji nechce poslouchat. A číslo 35 je náboženské vysílání. Nikdo v téhle zemi nechce slyšet z rádia náboženství. A teď si představte, že se mám ujmout redakce

náboženského vysílání. Určitý čas jsem to odmítal, ale potom mě po nějakých dvou nebo třech měsících šéf znovu pozval do kanceláře a oznámil, že mi to tedy dává na starost. Musel jsem řešit otázku, jestli něco takového chci nebo nechci dělat, v čem jsou plusy a v čem mínusy. Musel jsem si to nějak utřídit, jak se k tomu vnitřně postavím. Proč jsem se rozhodl, že to nakonec vezmu, byl fakt, že Česko se považuje za ateistický národ. Řekl jsem si, že musí být zajímavé dělat náboženské vysílání v zemi ateistů. Od té chvíle uplynuly už tři roky a já konstatuji, že je to nesmírně zajímavá práce. Daleko zajímavější než komentovat zahraničí nebo dělat zpravodaje ze Slovenska. Mimochoodem, ve světové novinářské obci, pokud můžeme něco takového říct, existují tři velké otázky: První je ta, o které mluvil Vladimír Mlynář – infotainment – jak ho používat, jak spojit zpravodajství a zábavu, protože když lidé žijí ve stabilnější společnosti, tak jim nepřipadá politika zábavná. Žádají víc zábavy, a to vede k bulváru. A protože seriózní novináři nechťejí bulvár, tak si vymysleli termín infotainment, to znamená spojit informace se zábavnou formou.

Druhá velká otázka je to, čemu se na západě říká Citizen Journalism. Jde o občanskou žurnalistiku v tom smyslu, že lidé, kteří jsou v nějakém konfliktu, se stanou sami pro nějakou stanici zpravodaji. Například, je-li výbuch v londýnském metru, tak tam pravděpodobně žádná stanice nemá zpravodaje, ale jsou tam lidé, kteří mají mobilní telefony, nahrají na ně obrázky a zvuky, mluv s postiženými, jsou uprostřed dění. A je otázka, nakolik tyto lidi ve vysílání seriózních stanic využívat. Velmi zajímavé pokusy v tomto směru dělá BBC, ale je to poměrně riskantní, protože například

teroristé dávno zjistili, jak se dají tímto nástrojem zprávy manipulovat.

Třetí velká otázka je – jak pokrývat náboženství. Až do 11. září 2001 se v zásadě předpokládalo, že náboženství a církve patří do soukromí, a že veřejná oblast se týká politiky, neziskových organizací, řešení chudoby a podobně, ale církve a náboženství se týkají soukromého života člověka, a proto se nedostávají do obecných médií. Proč by tam měly být? Vždyť mají svá média, své časopisy. Je svoboda – můžou mít vlastní vysílání, můžou mít svá komunitní média. Předpokládalo se tedy, že právě náboženské otázky jsou doménou komunitních médií, nikoliv těch obecných, tím méně veřejnoprávních. Ale 11. září 2001 udělalo tomuto názoru (který nechci označit slovem „liberální“, jak se často označuje) konec. Tento názor vzal za své, ale novinářská obec v podstatě zjistila, že neví, jak náboženství pokrýt. Jak se o něm má psát? Když se někde něco stane a má to politický rozměr a náboženskou motivaci, tak se o tom dá psát, protože to je politická záležitost, ale jak psát o náboženství? Jak psát o náboženské motivaci? Kdo to jsou vlastně ti islámští teroristé? Co pro ně znamená islám? Je islám militantní náboženství nebo je to jenom k nějakým cílům zneužitě náboženství? Existují tisíce otázek, na které nemáme odpovědi a novináři je mají hledat.

Před dvěma týdny jsem byl v Jižní Koreji na velmi zajímavé konferenci o mezináboženském dialogu mezi Evropou a Asií, na kterou našťáště Česko neposlalo žádnou oficiální delegaci, ale nechalo se všechno na velvyslanci v Soulu. Té velké politické konferenci předcházela přitom malá konference novinářů, na které byli lidé zhruba v mém

postavení, ti, kdo se zabývají v různých médiích pokrýváním náboženství. A všichni měli stejné otázky. Pro mě to byl výborný zážitek. Pochopil jsem, že nejsem úplně sám. A pochopil jsem, že to, co děláme v Českém rozhlasu, není k zahazení. Chci tedy přiblížit alespoň pár principů, kterými se v současné době řídíme.

Základní princip je ideový a nepromítá se konkrétně do našeho vysílání, ale je velmi důležitý: člověk je bytost náboženská a politická. Člověk má dvě dimenze. Jedna je horizontální – politická, druhá je vertikální – náboženská. Vždycky, za každých okolností člověk byl, je a bude náboženský a politický. Největším důkazem pro naši generaci je, myslím, komunismus, který přišel s tvrzením, že náboženská dimenze neexistuje, že je to pouze nějaká odnož politické dimenze, a zredukoval člověka pouze na rozměr horizontální. Ale co se potom stalo: komunismus sám nabral vertikální dimenzi. Stalinismus měl ryze náboženské prvky, stejně jako polpotismus v Kambodži nebo maoismus v Číně. Byly to docela normální náboženské kultury. Dnes kult Kim Ir-Sena v Severní Koreji není o ničem jiném. Když tuto dimenzi člověk v sobě má a neuplatňuje ji nábožensky, tak ji začne uplatňovat někde jinde. Takže základní předpoklad je, že náboženská dimenze člověka existuje nezávisle na tom, jestli to chceme nebo nechceme. Buď to respektujeme, nebo nerespektujeme, ale tak to je.

Druhý princip, ze kterého vycházíme, se odvíjí od toho, že lidé nechtějí o náboženství slyšet z rádia. Proto jediný ryze náboženský pořad v našem vysílání je bohoslužba v neděli v 9 hodin, kde se střídají různé církve z různých regionů ČR. Jinak jsou všechny ostatní pořady standardní:

zpravodajství, publicistika, dokumenty – prostě běžné novinářské formáty, s tím rozdíllem, že obsah má i náboženskou dimenzi. Je to asi půl roku, kdy průzkum poslechovosti Radiožurnálu ukázal, že nejposlouchanějším víkendovým pořadem je Křesťanský týdeník v sobotu od 9 do 10 hodin. Byla to pro nás nesmírná satisfakce, i když za to vděčíme samozřejmě i skvělému vysílacímu času. Ale ukazuje to, že naše principy fungují. Když se dodrží novinářské formáty, novinářské řemeslo, tak lidé náboženská motivace zajímá. Zajímá je, co to je islám. Zajímá je, jestli se má Evropa vracet ke svým křesťanským kořenům. Zajímá je, jak je to s buddhismem, jak je to s mezináboženským dialogem. Lidé tyto věci skutečně zajímají. Nezájímá je, když média začnou kázat. Nechtějí v nich mít pořady na způsob komunitních médií, která jsou v jejich očích propagandou podřízenou nějakému cíli.

Třetí princip je boj proti klišé, který je současně i snahou nastolit důležité otázky v české společnosti. Když se setkám s novináři ze zahraničí a řeknu jim, že v Česku za totalitního režimu komunisti ukradli církevní majetek, a pak ho stát držel ve svém vlastnictví 40 let, a dnes je už 20 let od pádu totality a majetek ještě nebyl vrácen církvím, tak jejich reakce je: „To bude zajímavý příspěvek.“ Já s nimi souhlasím. Je to neuvěřitelná věc. Jako občan tohoto státu jsem šokován, prostě nerozumím, jak je to možné. Máme tu politiky, ti by to snad vysvětlili, ale tato témata jsou v českých médiích pertraktována s určitým předpojetím a s určitými klišé, která česká společnost přijala, kromě jiného díky médiím. Jedno z těch klišé je, že český národ je ateistický a nemá zájem o církve, že český člověk

má k církvím nedůvěru, protože církve napáchaly v minulosti spoustu zla a kolik válek bylo kvůli náboženství, takže je lepší se odnáboženštit a mít pokoj. Zrodí se klišé, že česká společnost je ateistická, přestože to tak vůbec není. Česká společnost má jenom velikou nedůvěru ke všemu organizovanému, takže běžný Čech má nedůvěru k organizovanému náboženství. Když si vezmeme průzkum z roku 2001, tak se dočteme, že evangelická církev má 1% přívrženců, husitská církev taktéž 1%, další protestantské církve mají 3%, katolická církev 27% a ateistů nebo lidí, kteří řeknou, že nepatří nikam, je 68%. Interpretace médií je samozřejmě, že český národ je ateistický, a proto je to tak i s tím majetkem. Ale podívejme se na politické strany v Česku. Když se komunistická strana rozhodla zlikvidovat Miladu Horákovou, měla její strana 900 000 členů. Jak je to dnes? – ODS má zhruba 20 000 členů, ČSSD má zhruba 18 000 členů, KDU-ČSL 40 000 členů, to je jako ODS a ČSSD dohromady, a komunisté 60 000 členů, přestože postupně se ten počet snižuje. Když to všechno spočítáme, tak zjistíme, že politicky organizovaných občanů v téhle zemi nejsou ani 2%. Chápete to? Tím pádem 27% katolíků je obrovský počet. A teď si představte, že se sešel svého času premiér Miloš Zeman s kardinálem Miloslavem Vlkem a řekl mu: „Vy máte štěstí, že je u moci ČSSD (cituji z nedávného rozhovoru), protože my vás budeme brát jako menšinu a tím pádem vás budeme chránit stejně, jako chráníme homosexuály. To řekl politik, který reprezentuje ani ne procento občanů člověku, který reprezentuje 27%. Není to zvláštní? Kdo je většina a kdo je menšina? Prostě v české společnosti jsou zavedená klišé, je jich hodně a já jsem

vybral aspoň jedno pro krátkost času. Boj proti těmto klišé je naší ambicí v Českém rozhlasu. Musíme na ně v našem vysílání upozorňovat, interpretovat věci z celkového

kontextu a nesmiřovat se s tím, co vypadá jako pravda, ale pravda to není.

(Přepis mluveného slova)

POZNÁMKY:

POZNÁMKY:
